

15 December 2022

21 Kislev 5783

הנדון: הצעת חוק הכנסת (תיקון – מספר חברי הכנסת להתפלגות סיעה),

התשפ"ג-2022

הצעת החוק שבנדון מבקשת לבטל את האפשרות של ארבעה חברי כנסת ומעלה להתפלג מסיעתם (גם אם הם אינם עומדים בתנאים אחרים להתפלגות) – אפשרות שנוספה במסגרת תיקון מס' 49 לחוק הכנסת, שנעשה בכנסת הקודמת.

להלן נבקש לחוות דעתנו על הצעת החוק:

1. הצעה זו מצטרפת להצעות אחרות, של הקואליציה הצפויה וגם של קודמותיה, שביקשו לתקן עקרונות משטריים למען האינטרסים הפוליטיים הספציפיים של הממשלה ובמהירות רבה. הדבר נעשה תוך זילות כללי המשחק הפוליטיים ופגיעה ביציבותם, שהיא תנאי יסוד למשטר דמוקרטי. אם כל ממשלה, באמצעות שליטתה בקואליציה, יכולה לעצב את כללי המשחק המשטריים כרצונה, הכללים הופכים להמלצה בלבד. גם כאשר יש הצדקה עניינית לשינוי כללי המשחק המשטריים, הדבר צריך להיעשות בהליך חקיקה מסודר, ארוך ולא בהול, ותוך דיון ציבורי רציני בכנסת ובתקשורת שבו ישולבו עמדות וקולות שונים – למשל מהאקדמיה, החברה האזרחית ועוד. לא כך מתבצע הליך החקיקה באשר לחוק שבנדון.

2. לצד זה, מבחינה מהותית אנו תומכים בהצעת החוק. [מלכתחילה הבענו את התנגדותנו לתיקון מס' 49 לחוק הכנסת](#), שאפשר לקבוצה של ארבעה חברי כנסת

אמיר אלשטיין

יו"ר הוועד המנהל

הנשיא העשירי ראובן ריבלין

יו"ר של כבוד

יוחנן פלסנר

נשיא

ברנד מרכוס

יו"ר בינלאומי

חברי הוועד המנהל

עוזר ליאת אהרונוסון

אלי גרונר

פרופ' ורד וניצקו-טרוס

ד"ר חן ליכטנשטיין

מזל מועלם

שגיר לשיעבר טלי מרידור

פרופ' פאדיה נאסר אבו-אלהיג'א

עוזר אבי פישר

ד"ר מיכל צור

יוסי קוצניק

המועצה הבינלאומית

פרופ' רונלד דניאלס, יו"ר

השופטת רחלי סילברמן אבליה, קנדה

אליזאבט אברמס, ארה"ב

שגיר לשיעבר מרין אינדיק, ארה"ב

אן אפליבאום, ארה"ב

פרופ' ורנון בוגדנוב, בריטניה

השופטת דורית ביניש, ישראל

פרופ' משה הלברטל, ישראל

השופט סטיבן בריר, ארה"ב

השופט סלים ג'ובראן, ישראל

ד"ר ג'וזף ג'וזפה, גרמניה

פרופ' משה הלברטל, ישראל

פרופ' מייקל וולצר, ארה"ב

פרופ' רוברט מנוקין, ארה"ב

פרופ' כריסטוף מרקשיס, גרמניה

השופט אברהם סופר, ארה"ב

ברט סטפנס, ארה"ב

פרופ' ארווין קוטלר, קנדה

פרופ' גרהרד סופר, ארה"ב

פרופ' יהודה ריינהרץ, ארה"ב

פרופ' גבריאלה שלו, ישראל

סגני נשיא

פרופ' טווי נבות, מחקר

פרופ' קרנית פלוג, מחקר

ד"ר ישי ג'יסין פרס, אסטרטגיה

עמיתים בכירים

פרופ' איסמעיל אבו סעד

פרופ' תמר הרמן

פרופ' נתן זוסמן [אורח]

פרופ' עמיחי כהן

פרופ' יותם מרגלית

פרופ' דניאל סטטמן

פרופ' בני פורת

פרופ' יובל פלדמן

פרופ' מרדכי קרמניצר

פרופ' גדעון דהט

ד"ר תהילה שוורץ אלטשולר

פרופ' יובל שני

מייסדים

ד"ר אריק כרמון

מזכיר המדינה ג'ורג' שולץ [1920-2021]

או יותר להתפלג מסיעתם. תיקון זה היה פסול לא רק משום שגם הוא נבע מאינטרסים פוליטיים ספציפיים, אלא גם משום שהוא עודד פיצול סיעות. באופן כללי, פיצול סיעות בכנסת פוגע ביציבות ובתפקוד הכנסת והממשלה; ופוגע באמון הציבור בפוליטיקה, משום שהוא עלול לבטא מעין "הפרת הבטחה" של הנבחרים לבוחרים (הנבחרים הרי ביקשו את אמון הציבור כרשימה אחת) וכן לחזק את התחושה הציבורית שחברי הכנסת פועלים בעיקר לטובת אינטרסים אישיים ולא כנציגי הציבור. מקרים של פיצול סיעות בלטו במיוחד בכנסות האחרונות. בשל כך, במיוחד בעת הנוכחית, **חשוב לעודד יציבות פוליטית ולצמצם את ההתפלגויות בסיעות הכנסת, והתיקון המוצע תואם מטרה זו.**

3. אנו קוראים לחברי הכנסת לשקול לבצע – בהמשך כהונת הכנסת, ובהליך מסודר וראוי – תיקונים נוספים בחקיקה הנוגעת לפיצול סיעות. שני תיקונים נדרשים במיוחד: א. להגביל את האפשרות של סיעות משותפות (המורכבות מכמה מפלגות) להתפלג. כיום סיעות כאלה יכולות להתפלג בכל עת וללא כל תנאים וסנקציות. התפלגויות כאלה הפכו לתופעה של ממש, באופן החותר תחת המטרה של הגברת היציבות והפחתת הפיצול בכנסת ובממשלה, והופך את ההתמודדות של מפלגות שונות ברשימה משותפת ל"תרגיל" בלבד; ב. להבהיר מתי חבר כנסת שפרש מסיעתו נדרש להתפטר על מנת שהתפטרותו תיחשב ככזו שנעשתה "סמוך לפרישתו". לשאלה זו יש חשיבות רבה, משום שאם חבר כנסת שפרש מסיעתו לא מתפטר מהכנסת סמוך לפרישתו, מוטלות עליו סנקציות חמורות לפי חוק יסוד: הכנסת וחוק: יסוד הממשלה. המקרה של פרישת ח"כ עמיחי שיקלי בכנסת

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

הקודמת – והדיון המשפטי שהתפתח בשאלה אם התפטר מהכנסת סמוך לפרישתו
– הדגים היטב את הצורך להסדיר באופן ברור את הסוגייה הזו.

בברכה,

ד"ר אסף שפירא,

המכון הישראלי לדמוקרטיה